

Oponentský posudek na rigorózní práci Mgr. Nely Jenerálové

na téma

„Trest smrti“

Problematika trestu smrti je nepochybně téma závažné, avšak vzhledem k současnému stavu právní úpravy u nás i v ostatních zemích Evropské unie ho považují za málo aktuální. Odmítavý postoj k trestu smrti, který se prosadil v legislativě většiny vyspělých demokratických zemí, našel u nás své zákonné vyjádření již před více než 20 lety. K otázce zrušení trestu smrti proběhla zejména v 90. letech poměrně obsáhlá odborná diskuse, která se zabývala argumenty zastánců a odpůrců tohoto trestu, jeho historickým vývojem a řadou dalších souvisejících otázek. Mám proto zato, že zpracování této problematiky poskytuje jen velmi úzký prostor pro závěry, které by mohly představovat významnější společenský přínos.

Zkoumání trestu smrti vyžaduje zohlednit nejen jeho právní aspekty, ale i aspekty kriminologické, historické, filosofické a morální. Autorka přes objemnost své práce zůstala těmto požadavkům v několika směrech dlužna. V práci postrádám zejména důkladnější rozbor účelu trestu a argumentů abolicionistů a retencionistů a také seriózní nahlédnutí do vybraných právních úprav zemí, v nichž zůstal trest smrti zachován.

Hlavním cílem práce je zhodnotit přípustnost trestu smrti. Na str. 6 práce autorka tento cíl podrobněji rozvádí. Práce má směřovat ke zjištění, zda převažují pozitiva či negativa tohoto trestu, zda je vhodné setrvat u stávající právní úpravy, která jeho užití zakazuje, či zda lze doporučit jeho znovuzavedení. Takto vymezený cíl práce je sice možno považovat za vhodný, ale k jeho dosažení je nezbytné provést důkladný rozbor argumentů pro a proti

trestu smrti a řešit právní otázky související s případným znovuzavedením tohoto trestu. Obsah práce tomuto cíli plně neodpovídá.

Práce čítá 119 stran vlastního textu. Výklad je rozvržen do osmi kapitol, doplněných úvodem a závěrem. Jednotlivé kapitoly jsou vnitřně podrobně členěny, což umožňuje bezproblémovou orientaci v textu.

Po metodologické stránce práce vychází ze studia odborné literatury, judikatury a aktuálních internetových zdrojů. V seznamu použité literatury převažují učebnice a dále prameny, zabývající se historickými otázkami trestu smrti. Postrádám v něm monografie věnované právní problematice trestu smrti (autorů Bestové nebo Fica), významné sborníky, hodnotící trest smrti z právních i jiných hledisek, a řadu článků orientovaných na tuto problematiku.

Po obsahové stránce zabírají největší plochu práce kapitola o historickém vývoji trestu smrti v českých zemích (str. 17 až 31) spolu s kapitolami o existenci a současném využívání trestu smrti ve světě (str. 42 až 59) a o způsobech výkonu trestu smrti (str. 79 až 108). Samostatná pozornost je dále věnována výjimečnému trestu jako alternativě trestu smrti (str. 60 až 78). Právními otázkami významnými pro úvahy o trestu smrti (současnou legislativou týkající se trestu smrti, účelem trestu, euthanasíí) se zabývá jen malá část práce, představující zhruba šestinu práce. Argumenty pro a proti trestu smrti, které by autorce měly být podkladem pro dosažení vytčeného cíle, jsou jen velmi povrchně rozebrány a hodnoceny v závěru práce (str. 114 až 119 práce).

Pozitivně je třeba hodnotit, že autorka v práci formuluje vlastní stanovisko k trestu smrti a navrhuje i některé změny právní úpravy výjimečného trestu v zájmu účinnější ochrany společnosti před pachateli nejzávažnějších trestných

činů. Její návrhy, zejména pokud jde o zavedení trestu odnětí svobody na doživotí pro mladistvé pachatele a zrušení možnosti podmíněného propuštění z doživotního trestu, však považuji přinejmenším za diskutabilní.

V jednotlivostech mám k práci zejména tyto další připomínky:

str. 10 – je možné říci, že odplatná funkce trestu je překonaná?

str. 12 - odpovídá zohlednění nápravné funkce trestu v kombinaci s funkcí odstrašující a eliminační požadavku spravedlivosti trestu?

str. 14 – je názor autorky nepřihlížet při ukládání trestu k projevené lítosti v souladu s nápravnou funkcí trestu, kterou na jiném místě pozitivně hodnotí?

str. 15 – u trestu smrti lze hovořit o funkci odstrašení jako o principu individuální a generální prevence?

str. 45 – údaje o ukládání trestu smrti mladistvým v USA nevycházejí z aktuálního zdroje a neodpovídají současnému právnímu stavu;

str. 50 – neměla by být při posuzování počtů uložených a vykonaných trestů smrti vzata v úvahu také lidnatost té které země?

str. 61 – je možné říci, že pojem společenské nebezpečnosti trestného činu byl nahrazen protiprávností?

str. 71 – Evropská vězeňská pravidla mají novější verzi než je autorkou uvedená verze z roku 1987.

Práce splňuje požadavky kladené na práce rigorózní jen s obtížemi. Lze ji ještě doporučit k obhajobě, ale svou úroveň patří k pracím, které jsou na samé spodní hranici únosnosti.

Otázka k obhajobě: Srovnání argumentů pro trest smrti a pro trest odnětí svobody na doživotí.

JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

V Praze dne 16. 6. 2013

